

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. oktobra 1902.

Leto XXXII.

Srce, li nisi tako tudi ti...?

Kak izpreminja vse na sveti se!
Pred kratkim še je tod procvital maj,
Prepeval drozd, smehljali cveti se...
Zdaj? ... Osamél o vesni sniva gaj, —
Kak izpreminja vse na sveti se! ...

Srce, li nisi tako tudi ti?
Dokler ti sreče cvete maj sladák,
Veselo pesem v beli dan kipi;
Ko pa zagrne ga teman oblak,
Potrtose spominjaš krasnih dni...

Savo Zagorski.

Detece milo.

Detece milo,
Detece čedno,
Biti ob tebi
Hotel bi vedno.

Ko na kolena
Bi te postavil,
Mnogo bi pravljic
Krasnih ti pravil.

Toda kaj vezal
Tebi bi cvete?
Cvetka najlepša
Ti si mi dete.

Vežal bi v vence
Tebi cvetice,
Božal ti čelce,
Kodre in lice.

Pravil o zvezdah,
Bogu, Mariji,
Pravil o božjem
Bi ti Mesiji.

Kaj pač bi pravil
Pravljice tebi!
Pravljica ti si
Sámoobsebi.

V tvojih očescih
Raj se zrcali:
Bogek, Marija,
Jezušček mali.

K sebi v naročje,
Daj, da te vzamem,
Srečo nadzemsko
Srečen objamem!

Vneslav.

Povest povesti.

Desetletnemu učencu, ki se je pritoževal zastran zaslužene kazni.

(P. Luis Coloma. — Priredil F. Kovec.)

III.

Medtem pa se je Anžetu in njegovi ženi ob 4000 realih botra Janeza Sodčka godilo prav dobro. Polagoma sta se zokrogčila in zdebelila.

Gospa Katalina je bila premetenejša kot najizkušenejši slepar in je za vsak slučaj poskrbela naprej. Zato je tudi takoj tisti dan, ko je prejela denar, na trgu kupila dva bela domača zajca, ki sta bila drug drugemu podobna kot na istem obrazu oko očesu. Eno živalico je dela pred hišo v pleteno kletko, drugo pa je dala možu ter mu zabičala tole:

„Tisti hip, ko dospe debela Sodčevka k najini hiši, pograbi tegale kunca, stisni ga pod pazduho, steci skozi stranska vrata in se skrij v gnojni jami na dvorišču. Ko pa opaziš, da jaz tega-le svojega kunca jemljem iz kletke in ga izpustim, prihiti čez hip k meni. A pazi dobro, da se ti kunec ne izmuzne izpod pazduhe. Na rokah mi ga prinesi. Si razumel?“

„Storim natančno, kot veliš“, odgovori Anže.

Nekega večera sedita res pred durmi svoje koče veseleča se svežega zraka, — kar opazita botra Janeza Sodčka, ki se jima bliža sopeč in hropeč. Iz njegovih oči je iskril plameneč ogenj, nosnici pa sta bili široko napeti kot pri zbesnelem volu.

Takoj poskoči Anže, zgrabi svojega belega kunca, zdrvi skozi stranska vrata in se skrije v gnojni jami. Katalina pa mirno plete naprej, kot da je ne briga nobena reč na svetu, in piska natihoma pesmico.

„Bog Vas živi, botra“, dé Janez Sodček in stopi pred vrata držeč v rokah poštenodebel krepelec.

„Bog z Vami, boter.“

„Kje je Vaš mož, ta vražji slepar?“

„No, veste kaj, boter: govorite vendar dostojno; dostojen pomenek vendar ne stane denarja.“

„Kje je ta peklenski satan, saj ni človek — vprašam Vas?“

„Sveta Marija! Kakó to rjove!“ zavpije Katalina in se prekríža. „K brivcu je šel, in se bo dal najbrže obriti.“

„Tedaj bom pa precej...“

„I počakajte vendar, človek božji, takoj ga pokličem.“

V hipu vzame Katalina iz kletke zajca, ga prime za gobček, mu nazaj zavije uhlje in mu zakliče v uho:

„Teci takoj v brivnico in povej svojemu gospodarju, da tu nanj čaka gospod boter.“

Pa dene živalico na tla in zavpije: „Hajdi in vrni se precej!“ in tleskne z rokama. Zajček pa dvigne repček, povesi ušesa in zdirja urno kot raketa.

„Mari se kunec res vrne, botra?“ zavpraša Janez Sodček, ki je doslej strmé in zijaje gledal na čudni prigodek, pa začudenja pridržaval sapo.

„I, zakaj bi se pa ne vrnil, boter? Uverite se, da bo z Anžetom skoraj tu, prav kot sem mu velela.“

Ni še prešla minuta, že vstopi Anže, svojega belega kunca držeč v naročju in prijazno ga gladeč. Seveda je menil Janez Sodček, da je živalica ista, ki je odbrzela pred par hipi.

„Boter, tega zajčka mi morate prodati!“ klikne prišlec Sodček, ki je že čisto pozabil na pisano kapo.

„Gospod boter, Vi ste pravcati otrok; kar vidite, morate imeti.“

„Toraj dam Vam dve unči in zajec je moj.“

„O, tudi za dvakrat toliko ne.“

„Boter, pa za 1000 realov mi ga bodeate vendar dali.“

„Če daste 1500...?“

„Bodi, tu jih imate!“

Gospod Janez je odšel na mizo 1500 realov in odštorkljaj s svojim belim kuncem. Zadovoljen je bil s to kupčijo in samo premišljal je še, kakó bi to novo pridobitev najboljše izrabil.

„Ja, ja, ti moja živalica, pri meni ti ne bo manjkalo potov“, jo je prigovarjal in mežikaje gledal zaklad. „Sevé, sévé, če imam tebe, mi ni treba sêla... Potepuh ima plače tri trde tolarje in sne kot mlatič. Kajpak mi je potem tale mali, čveteronogi sêl vsekako ljubši. Za stanovanje mu je dobra pletena kletka, za pičo pa za par vinarjev sočivja. Preneumno bi bilo, če ne bi izkoristil take priložnosti. Boter Anže je res bedaček; to je bila izvrstna kupčija.“

Komaj je prišel Janez Sodček dobro domov, takoj je plačal sêla ter ga odslovil. Potem je pa navezal kuncu šop bankovcev na vrat, prijel ga za gobček, zavihnul mu uhlje pa mu zaklical z resnobnim in odvažnim glasom:

„Idi najprej na magistrat; tam povprašaj po očetu županu in povej mu, da tu pošiljam davke. Pa požuri se, ker opraviti imaš potem še drugo naročilo. Z magistrata pohiti na menjalnico in tam plačaj tale račun!“

Pa izpusti malega sêla. Kunec pa se zaobrne, odbeži iz hiše in leti naravnost v svojo luknjo. Tam pa napravi iz bankovcev za sedem drobnih mladičev, ki so drugi dan pokukali v svet, mehko posteljico.

Medtem pa je Janez Sodček doma stopal po sobi gor in dol, pa čakal, kdaj se vrne mali sêl.

„Zdaj bi se bila imela vendar že vrniti vražja žival; zagodrnja ter postaja od minute do minute nemirnejši. Pa stopa k oknu in od okna. „Menjalnica je vendar že zdavnej zaprta.“

Pa bila je ura tri, bila štiri, bila pet — in kunca še ni bilo nazaj. V krčevitem nepokoju si je Janez Sodček preganjal čas s tem, da je lovil muhe in si ril vsak hip po laseh, pa pretvarjal obraz. Naposled je vendar treščilo:

„Brez dvoma, ta potepinski boter me je spet ociganil!“

V divji jezi sname s stene puško in zdirja po stopnicah.

Njegova žena, videča njegov zbesneli dir, pohiti strahom za njim, zgrabi ga za krajec suknje in mu vikne:

„Janez, kaj počneš? V pogubo greš! Za božjo voljo, ostani!“

To je Janezov pogum še podvojilo. Slep in gluhi, ne meneč se za Boga in hudobca, sproži v svojo ženo in jo zadene sredi v srce. Tudi enkrat ni mogla več zaklicati „Jezus!“ kar zgrudila se je. On pa je besnel h koči svojega botra.

„Boter, tu sem, da vas ukončam“, kliče Janez že izdaleč in pripravlja nabito puško.

„Dobro, boter, pa se ukončajva“, dé Anže in zgrabi z levico zidarsko kelo kot ščit, z desnico pa zavihiti dolg in oster nož.

S silnim vikom plane Katalina med boreča se moža, da bi ju ločila.. Pa Anže jo sune z nožem, da jo odstrani. Uboga žena pa se zgrudi in jekne: „Umiram!“ Debel curek krvi ji završi iz prs in pordeči travo daleč naokrog.

„Boter!“ dostavi zdaj Janez Sodček in povesi puško, „lepo reč sva naredila. Vi ste svojo ženo ukončali, in jaz tudi svojo.“

„Ah, kaj to?“ odvrne Anže ves vesel. „Meni je to malenkost, da jo spet oživim!“

Ob treh besedah potegne iz žepa trobentico in trikrat zatrobenta svoji navidezno mrtvi ženi v uho. Janezu so se ježili lasje na glavi, ko je na svoje oči videl učinek te trobente, ki vendar ni bila za las slabša kot ona sodnjega dne. Pri prvem zvoku je odprla Katalina eno oko, pri drugem drugo, pri tretjem pa je hipoma skočila na noge, popolnoma zdrava, vesela in nepoškodovana.

„Boter, za božjo voljo, dajte mi to trobento!“ zavpije Janez Sodček, še vedno ves trd strahu in strmenja.

„Kaj vam bo, boter?“

„Če mi je ne daste, boter, postavite me pod vislice!“

„Pa kaj mi daste?“

„Vse, kar imam pri sebi, je Vaše, če mi daste trobento.“

„No dobro, vzemite jo in vèn z Vašim blagom!“

Janez Sodček izroči vse, zgrabi s tresočo roko trobento in odhiti domov. Strah ga je nesel kot na krilih. Anže pa hoteč počiti smeha, potegne svoji ženi izpod oprsnika svinjski mehur napolnjen s krvjo. Njega je prerezal z onim bodljajem.

Medtem je Janez Sodček potán dospel domov, zgrudil se k truplu svoje mrtve žene pa ji gotovo stokrat z nadčloveškim trudom zatrobental v uho. Pa kako naj ti zvoki oživé ženo, ki je bila v resnici mrtva?

„Oj kako tele sem jaz, kako zabito tele!“ je zavpil Janez Sodček, pa se nabijal hkrati s pestmi po čelu in prsih. „To imam le od svoje neumnosti..., od svoje brezmejne neumnosti! Pa to mu plačam, temu vražjemu sleparju...! To pot mi ne uide!“

Še nekaj časa je ležal Janez Sodček na mestu in si ruval lase — pa bliskom skoči kvišku, izbere vrečo, zasede konja in ga zapodi v galop

proti koči svojega botra. Došel je prav tedaj, ko sta Anže in Katalina sedela pred durmi in vesela večerjala.

„Zdaj je po tebi, peklenski slepar!“ zavpije Janez, skoči s konja, pa zgrabi botra Anžeta za goltanec. Potem ga pa zmaši — brez ozirov na desno ali levo — v vrečo, jo vrže čez konja in hajdi! k reki Tajo, kjer je nameraval utopiti Anžeta.

Ko dojde do obrežja, se je že dobro večerilo. Janez položi vrečo z botrom vred na breg, sam pa odjezdi v oljični gaj h krčmi, iznad katere je plapolala zastava, da okrmi konja in se tudi sam pokrepča s krepkim požirkom.

Komaj je v vreči opazil Anže po odmevu korakov, da se je njegov boter oddaljil, kar začne kričati na vse pretege:

„To je pa vendar preveč! Rekel sem, da ne maram kraljeve hčere za ženo, pa je ne maram!“

In čez čas prične iznova:

„Rekel sem, da ne maram kraljeve hčere za ženo — in če se bosopeti menihi na glave postavijo in me še toliko silijo: ne vzamem je, pa je ne vzamem!“

In tako je vpil še nekaj časa naprej.

Končno le začuje neki pastir, ki je v bližini pasel koze, Anžetov glas, pride bliže in domnevajoč, da se revežu res godi krivica, odveže vrečo in jetniku pomaga na noge.

„Kaj pa je z vami, mož?“ ga povpraša.

„Kaj je z menoj, gospod? V tej vreči me hočejo odvesti, da bi me oženili s kraljevo hčerjo; pa jaz je ne maram, če me tudi obesijo ali stró s kolesom.“

„Menite-li rêči, da tisti, ki dojde v tej vreči, dobi kraljevo hčer?“

„I seveda!“

„Če bi toraj jaz zlezal vanjo, dobim-li kraljevo hčer?“

„Kajpak, kajpak! Zatrdil sem vam že več ko enkrat.“

„Dušica zlata!“ zavpije pastir in daleč proč vrže torbo in palico.

„Vzemite moje koze, jaz pa naj zlezem mesto vas v vrečo, da dobim kraljevo hčer.“

„Dobro, dobro!“ potrdi Anže.

Hitro zleze pastir v vrečo, Anže jo zaveže in odhiti s kozjo čedo. — Kmalu se je iz krčme vrnil tudi Janez Sodček — že malo nadelan. Zadene na hrbet vrečo, v kateri je pastir sanjaril o kronah in palačah, in — plumps! — vrže jo čez nasip doli v reko.

„Tako, zdaj pa glej, kako ven prideš, ti vražji slepar!“ zakliče za njim.

Nekaj časa še gleda za svojim domnevanim botrom v vreči, katero je Tajo urno drvil navzdol, in opazuje, kako ubogi pastir obupno zgiba z rokami in nogami. Potem se pa obrne in odide domov.

Medtem se je že docela znočilo.

Janez Sodček je trepetal po vsem telesu; vendar bolj groze kot mraza. Začutil je v svojih prsih skelečo bolečino: bila je vest, ki mu je klicala:

„Morilec si! ... Zato so vendar sodniki in sodišča, da prisojajo pravico ... Kako prideš ti do tega, da segaš v njih področje? ... Ti si morilec! ... ti si morilec ...!“

ln tam zadaj iz globočin reke Tajo je jecal odmev zadnje besede:
„Morilec ...! Morilec ...!“

Janezu Sodčku so vstajali lasje in zgrabil je za puško, kot da s silo hoče udušiti tisti glas. Le težko se je polagoma nekoliko umiril. Tedaj je pa na nekem razpotju nenadoma naletel na svojega botra Anžeta, ki je, pastirsko torbo čez rame in s palico v rokah, poganjal svojo kozjo čedo.

„Jezus Kristus!“ zavpije prestrašeni Janez in se prekriza, meneč, da ima pred seboj prikazen z onega sveta. Anžetov glas ga pa skoro prepriča, da gleda v pravcato človeško bitje.

„Kam hitite, boter?“ ga vpraša Anže čisto prijazno. „Sicer je bila še ena lepa čeda ovac tam-le doli; škoda, da je nisem mogel povesti s seboj.“

„Kaj pravite, boter?“

„Ali ne čujete prav? Ena lepa čeda ovac je še tam doli ob reki. Jaz sem si vzel rajši kôz, kakor vidite.“

„Slišite, ali mi hočete izkazati še eno dobroto, boter?“

„Le povejte željo, boter ...!“

„Potem me takoj zadegajte doli v reko Tajo.“

„Če res želite, zakaj ne.“

ln Janez Sodček potegne izpod sedla vrečo, zleze urno vanjo in — ena, dve, tri: že se je trkljal na istem mestu čez nasip, kjer je sam prej zavalil pastirja. Tako je dobil pokoro za vse hudobije, ki jih je izvedel v življenju.

Anže pa se je dvignil na konja in pojezdil jadrno v mesto nazaj. Brzo je tam pobral denar, kar ga je bilo še v hiši njegovega botra, in zbežal, da odide rokam pravice.

Ker pa nepošteno pridobljeno blago človeka nikdar ne osreči, napadli so tudi njega nekje v neki noči roparji, slekli ga do srajce in mu naložili kopo batin, po kakršnih se nikomur ne cedé sline.

Kakor je namreč res, da nam sveti solnce in nas ogreva, tako je tudi res, da se Veličanstvo božje poslužuje grehov enih, da ž njimi kaznuje grehe drugih; če jih pa že ne kaznuje tod, kaznuje jih gotovo tam gori. Tako je v tej povesti kaznoval Bog greh Janeza Sodčka po grehih Anžetovih in Anžetove po roparskih in roparske po vislicah ...

„ln takisto je bilo tudi danes!“ je pristavila dobra starka in me poljubila na čelo pa mi obnovila obvezo. „Tvoja krivda, ljubi moj Alojzij, je kaznovana po zločinu tistega malopridnega Janeza Manuela ...“

Bil sem ginjen do dna duše in pričel sem bridko jokati. Bolečina na mojem nosu mi je dokazovala še vedno dosti občutno, kakó resničen je nauk, ki ga je povzela Mica iz te dogodbe. Pred mojim duhom pa se je dvignila jezna senca Pilitonova, ki mi je kazal svoj zavihnjeni rep kot maščevalen meč.

IV.

Od vseh oseb te povesti danes nobene več ni med živimi.

Moj prijatelj Janez Manuel je umrl na Angleškem kot žrtva svoje najljubše navade: igranja z ognjem. Pri neki razstrelbi ga je vrglo v zrak in z zlomljeno hrbtenico je obležal na ledu velikega jezera v Hydeparku, kamor je priletel z vso silo.

Mica je umrla v naročju moje matere, ki ji je vračala nje zvestobo in potrpežljivost pa njeno štiridesetletno udano službovanje kar najbolje.

Tudi Piliton je v miru sklenil pa zapustil dva dediča svojemu imenu: hčer Pilitono in vnukinjo Pilitito.

Jaz, ki sicer še živim, sem tudi odmrli temu svetu. V miru pričakujem svoj konec in imam zdaj čas, brskati po teh spominih in tebe, sinko moj, ob njih učiti, da Bog hudobijo kot krivico sovraži; pa se tudi poslužuje teh krivd, da ž njimi kaznuje grehe ljudi in nagajive prestopke otrok. Zato nikdar ne črti sovražnika, ki te žali ali ti škoduje. Dasi je namreč človek, zlorabeč prostost svojo, tisti, ki dviga roko, — pa je vendar Bog, ki jo v Svoji previdnosti vodi. Ukloni se toraj očetovski šibi, ki te kaznuje, da te poboljša, in reci z Miqueas-em: Iram Domini portabo, quia peccavi ei — jezo Gospodovo bom prenašal, ker sem grešil Njemu...

Iz novine!

Prav taki-le smo bili. Naša vsakdanja pesem je bila: „Mama, lačen!“ Nismo se brigali niti za čas, niti za kraj: kadar in kjer smo ugledali mater, malone vselej je bila prva beseda: „Mama, lačen, — tako lačna!“ Kajpak so tudi mati poznali, kdaj nam je prišla prošnja bolj iz srca ali iz želodca, ali samo iz ust, poznali že na glasu ali na obrazu, ki je bil bolj ali manj nategnjen na jok. Kakor se namreč pozna na toploti, koliko stopinj je gorkote ali mraza, tako je bilo na naših obrazih do dvajset različnih potez, ki so kazale različne stopnje praznote v naših želodčkih. Pa naša mati so dobro poznali vse te poteze in so nam po njih rezali kose ali koščke.

Ni čuda, da je bilo vselej kmalu po hlebi, in da so morali mati teden za tednom nagovarjati očeta: „Veš, v mlin bo treba narediti.“

„Ali že spet? Saj sem privlekel ravnokar natlačen meh izpod gore.“

„Ti ne veš, kako je“, so odgovorili mati. „Poglej jih no, trije so, in vedno lačni.“

„No, no, saj rad verjamem, da radi jedó. Pa se jim tudi pozna. Glej ga, saj je še Alešek debel kot baron, in sploh je boljše, da radi jedó, kot

da bi ležali bolni.“ Samo toliko je moglo priti navskriž med očetom in materjo. Vse se je pleglo na lahko, ker ni bil nobeden hudó hud, rada sta nas imela pa oba.

I, mi smo radi mleli, mati so nam radi dajali, zato ni bilo čudno, ako se je že o kresu jelo kazati dno pri kašči. Hudega pa le ni bilo. Mati so nas in očeta potolazili: „Do novine smo dobri!“

ln res, izrezali smo jo, samó pšenico je bilo pa le treba poprej razstaviti iz kozolca na solnce, predno smo jo mlatili, sicer bi ne bila šla doli. ln zrnje prvih dveh nasadov ni videlo kašče od znotraj, pa kaj pravim od znotraj, še od zunaj ne. Kar na pôd so oče prinesli meh in kar iz pôda je šla v mlin.

Bil je pa tudi zadnji čas. Že ves ljubi dan smo bili brez kruha. Oh, kako je bilo to dolgčas, pa pusto in prazno, kot bi bili imeli mrliča v hiši. Kjer sem kdaj videl kako skorjico, vse kotičke sem pretaknil, vse žepe preiskal in vse debelejše drobtinice polovil. Dva dneva sta bila taka, — dolga in neznosna.

Ne vem, kako so še oče izprosili mlinarja, da jim je ob oni suši tako hitro zmlél. Drugi večer je že sedel spet meh natlačen pri peči na klopi. Vsi trije smo bili zraven, ko so mati mesili. Micka že Micka, ta jim je stregla, donašala soli ali drože; toda naju ni bilo prav nič treba poleg.

Drugo jutro so pa mati pekli. Razen vélikih hlebov so nam trem naredili še vsacemu mal hlebček ali (če smo se jim posebno prikupili) lepo povit in pomazan štrukelj, pa dišeče mete notri. Hej, to je bilo veselje ugrizniti!

„Danes je pa iz novine“, so rekli mati tisti dan, „bote pa štruklje dobili. Stopi, stopi po jajce, smetano, pa mete natrgaj v gredi!“ naročali so Micki.

Pa so nam jih res spekli. Ne vsem enakih — po velikosti, Micki, meni in Alešku. Kolikor večja piščal, toliko večji zamašek. Vedeli smo že, ko so jih delali, katerega bo kateri.

„Ta bo Mickin, ta bo pa Aleškov, ta bo pa Tončkov“, tako smo se pogovarjali, ko smo gledali materi pod roke. Pa smo uganili.

Drugekrati nas je ta slaščica kaj potrpela, tisto jutro pa kar nič. To smo jih odirali in otepavali!

Menite-li, da je za dolgo izdalo?

„Križ je z otroci, nikoli ni miru pred vami“, dejali so mati, ko smo se popoldne z navadno prošnjo spet usuli okrog njih. Nič ni pomagalo, morali so, radi ali neradi, v shrambo. Prej jim nismo odlegli.

Jaz sem bil še prav posebno srečen.

Ko odpró omaro, pomolé mi latvico topljenega mleka. Menda sem bil že najbolj siten. „Na, boš podrobil.“ Pa so vzeli nož in hleb v roko — in šlo je spet po navadni vrsti: Micki, meni in Alešku. Toda predno sem dobil kos jaz, stegoval je že Alešek svojo ročico k materi in stokal:

„Mama, — se meni! mama, — meni klajcek!“

ln res so mu odrezali krajček, pa ga dali Micki in rekli smehljaje:

„No, Aleš, ali ga češ?“

„Cem.“

Komaj je čakal, da ga utakne med zobe. Toda ni ga še zaslužil.

„No, kako se naredi? — No, čast Bogcu naredi!“

Pogledal je lepo mater in sklenil ročici. Zdaj še le je dobil krajček, vendar vsega hudega pa le še ni konec.

„Kako si rekel? — No, kako se reče zdaj?“

„Bog vam plačaj!“ zajecal je mali belosrajčnik in zasadil bele zobke v sveži kruh.

Ko so nas mati obdelili, odščipnili so še sebi skorjico in nas takole podučili:

„Glejte, otročiči, vi mislite, da vam jaz dajem kruha, pa ga vam daje ljubi Bog. Vidite, ko bi bila huda zima, bi bila pšenica pozebla; ko bi bila huda moča, bi bila segnila; ko bi Bog ne bil dal dežja, bi se bila posušila. Lahko bi jo bila toča pobila, ko je bila zrela, in ko je bila že zložena v kozolcu, bi jo bila lahko strela požgala. Bog jo je odeval, ji prilival, jo grel in varoval, da vam je pripravil kruha. Bodite mu hvaležni in prosite ga vedno lepo: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh.“

Tako so znali naša ljuba mati.

Verjemite mi: pojedel sem že mnogo kruha, tujega in svojega, toda slajši ni bil noben od materinega; slišal sem že mnogo naukov, toda ljubeznivejših ne, kot so bili materini.

Fr. K—ar.

Nesreče pastirčka Anžeta.

(Konec.)

II.

Poletenskega dneva ni bilo več. Hitro se je nagnil za solncem, in ko se je naš ubežnik prebudil iz težkega spanja in še težjih sanj, je že zlato-lično solnce priklicavalo izza gorâ večerno zarjo, da ga povêde v zaton. Dvakrat je potegnil Anže z dlanjo po zaspanem obrazu, pomel si nos in oči, iztegnil roko po rokavniku in vstal.

Ko pa se stega, čuti v hrbtu mráz in v želodcu lakoto. Dva huda mojstra to! Toda pomaga si kmalu iz zadrege. Spomni se, da ima v malhi kos kruha. Vselej ga je vzel s sabo na pašo, a danes je pozabil nanj v svoji zbežanosti. Oh, kako mu je s slastjo drčal po grlu! Nikdar še ne tako! Tako težko je čakal želodec, da bi potegnil poprej kosce vá-se, kakor so zobje izvršili svojo dolžnost. Poživil se je. Mrázilo ga je pa še. Rokavnik obleče. Malo bolje je bilo, a dobro ne. Solnce ni več gredo. Toda komaj je pregnal nekoliko lakoto, oglasi se druga sitnica — žeja. Tudi to je vedel

odgnati. Kake pol ure dalje blizo Žlečenčevega dela je studenec. Vedel je zanj, ker je očetu hodil po vodo, ko so kosili mah. Pa se napoti dalje v hrib.

Stopal je hitro, ker ga je trla žeja. S tem pa, da je urnih korakov medel v breg, ogrel se je kmalu toliko, da ga ni več mrzilo. Še predno je pol ure minilo, je bil pri studencu. S pohlepom se spusti na tla, nastavi usta pod studenec, ki je puhtel izpod skale z mahom zaraščene in sreba bistro studenčnico kakor doma siratko iz lončene sklede.

„A-a-a“, se je radostno oddahnil, ko je odtrgal usta od studenca.

Pa začne spet gledati okrog sebe. Mračiti se je jelo. Le zlatožarkasta zarja je še razpenjala zračne peroti po nebeškem svetu. V gozdu pa je bilo zmerom bolj skrivnostno. Anžeta je skrbelo in strah ga je bilo. Slišal je sicer večkrat od očeta, da strahu ni, toda strah ga je vendarle bilo. In kaj bi ga ne bilo! Saj še odrasel človek čudno pogleduje in srce ga tišči, če gre sam samcat po noči skozi gozd, kaj šele osemleten deček? Zdaj je šele prišel do spoznanja, da bi bilo vendarle boljše počakati doma očetove palice, kakor pa prenočiti tu v črnem lesu. Neprestano se je obračal in zrl okrog sebe, če ga ne bode kaj zgrabilo. Naposled mu pride na um, da je najbolje, ako gre v domači del gozda. Tam se mu je zdelo še najbolj varno. Tava torej dalje na pot in po poti do domačega dela. Ni bilo daleč — v petih minutah je bil tam. Za mejnike pa je vedel kakor oče. Tudi je bilo nekaj mahu nakošenega in na kupe spravljenege. Ni bil prazna butica, naš Anže. Kup razkoplje narazen, naredi na sredi globoko kotlico, poklekne in pomoli večerno molitev. Zelo pobožno je molil topot. Saj mu je šlo tudi za kožo. Še enkrat se prav na široko prekriža in — Anžeta ni bilo več videti iz mahu.

III.

Pri Zlečenčevih se do večera niso dosti zmenili za Anžeta. Mislili so pač: lakota in noč ga že priženeta domov. Oče si je v duhu zasnoval ves načrt, po katerem bode kaznoval sina. Ni bil ravno nezanimiv ta načrt, toda ker je bil brez dejanjskih posledic, in ker Anžeta le ni bilo domov, dasi je že davno ave-Marijo odzvonilo, ne bodemo ga razkladali. Grozeči obrazi so se izpremenili v tiho žalost in skrb, vzlasti skrbеči materi je hotelo počiti srce. Poslali so iskat k sosedom in sorodnikom po vasi, toda nihče ni vedel kaj povedati.

Naposled so vendar-le sosedje potolažili Zlečenčeve, da naj nikar ne skrbé preveč. Anže se je najbrže zaryl v kako slamo ali seno ter ondi spi, čakajoč belega dne. Ob jutru pa se zagotovo prikaže.

Na zemljo je legla noč, Zlečenčevim pa v srca strah in skrb. Vso noč je bilo povpraševanje in ugibanje. Malo so spali.

Tanka meglica se je razpenjala drugi dan po dolini, gori pri Anžetu pa je ni bilo, ko se je dan zaznal. Pač je bilo nekoliko ivja po drevju, pač je precej občuten mrz dihal med drevjem, a Anžeta ni zeblo. Gozdni ptiči so se zibali na vejicah ter leno žvrgoleli; lahen severček je majal

vrhove gozdnih dreves, močna slana pa je močila mahovje in resje. Tudi Anžeta je povrh nekoliko pobelila.

Razveselil se je belega dne, s slastjo je potegnil ostri gozdni zrak vaše, stegnil roki, stegnil nogi in poskusil vtsati — — — „Uj-uj!“ zastoče bolešno. Glavo in truplo skloni po konci, toda omahne bolešno. Zbolelo ga je po vseh udih. Naposled vendar-le po vseh štirih stopi na noge. Komaj se drži pokonci. Zdaj šele čuti, da mu trebušček dela silne težave. Ude bi si upal že še kako zdraviti in utrditi, toda ta neukrotljivi želodček — ta ga tišči k tlom. Kaj se mu je neki zameril? Ali ga lakota tare? On méni, da ne. Ali se je prehladil? Mogoče. Tresoč se po vsem životu izkoba se vendar-le iz kupove kotlice. Toda takoj mora leči v roso in nasloniti glavo na kup. Čez čas potegne z roko po rosi ter oblizne dlan. Žejalo ga je. Nekaj trenutkov leži tako, a kmalu ga jame zebsti. Trese ga kot šibo na vodi. Silno tesno mu je pri srcu in črv nemirne vesti se mu oglašča vedno huje. „Oh, oh, kaj bo z menoj? Kaj sem naredil?“ vzdihuje in kakor leščniki debele solze mu kapljajo po mehkih licih . . .

Naposled se ujunači, vstane ter gre na pot. V dve gubi se drži, nogi komaj vlači za sabo, obliva ga vroč pot po čelu, a vendar leze dalje. A kdo bi si mislil? Ne po poti, ki véde domov, ampak dalje koraka čez hrib.

Žolna je trkala po hrastovem deblu, tolpa jerebic je zletela iz bukovega grmovja, zvita šoja je frčala z drevesa na drevo, tolpa vran se je kričaje vrtela v sinjem zraku, celo rjava lisica je letela čez pot za dolgo-petim mladim zajcem: a Anže je bil danes gluhi in slepi za vse. — Ustnice so se mu tresle, oči gledale medlo, — še nekaj stopinj napravi in — zgrudi se na pot . . .

Omedlel je. Glava mu je obtičala na rušnji, nogi čez kolovoz, desnico zarito v prst, lovico pa ob boku. Bore Anže . . .!

Snedene vrane so krakale nad njim, kakor bi ga zasmehovale, ptiči pevci so mu peli žalostinke, kaj ko bi bilo celo bistro oko jastrebovo zapazilo njegovo šibko telesce v kolovozu? Oh, grozne misli! Toda angel-varuh varuje mlade ljudi, tudi neubogljive in uporne, da le opazijo v srcih trohico kesanja in sklepa poboljšanja. In skesano srce Anžetovo je bilo gotovo tudi Bogu všeč.

Dobro uro je že bilo, odkar se je Anže zgrudil na tla. Kar zaškripljejo cvileča kolesa. Anže jih seveda ni slišal. Vedno bliže se čuje cvilenje po kolovozu, začuje se glas: „hej!“, začujejo se volovske in človeške stopinje. Iz cvilenja je nastal ropot in, ko je na razpotju voznik krenil na drugo pot, bila je velika sreča, da ga je pot držala ravno do Anžeta, ki je še vedno nezavestno ležal na kolovozu. Žvižgal je voznik veselo, kretal za vozom in vihteč bič vedno pomalem poganjal vola-samca. Kar se vol ustavi. „No, kaj čakaš jelen, hej no!“ zakliče in počí z bičem. Vol zahrka, toda ne gre dalje po kolovozu, ampak krene s poti na stran. Vozniku se čudno zazdi, hitro skoči do vola in hoteč vola za konopec potegniti na kolovoz, obstane — ves prestrašen.

„Moj Bog, kaj pa to!“

Hitro poklekne na tla, obrne trupelce in opazi, da še sope. Ves vznemirjen ne ve precej, kaj bi naredil. Najprvo priveže vola k bukvi, pa pohiti v kolovoz s klobukom po vode oziroma luže, postavi dečka na noge ter mu vlije poln klobuk za vrat. Deček se stresne, spregleda ter z zamolklim glasom zakliče: „Kje pa sem? Kaj pa je?“ Nato ga položi na tla, pod glavo mu dene svoj predpasnik, z rokavnikom ga zadene pa skoči do voza, koder je na lojterniku visela steklenica žganja s kruhom. Vzame steklenico, odpre dečku usta, vlije mu nekaj kapljic žganja na jezik — in Anže je bil kmalu krepkejši. Ko ga voznik vpraša: „Čegav je?“ odgovori mu z jecajočim glasom: „Zlečenčev iz Korita.“

Voznik je bil iz sosedne fare onkraj hriba in je šel po steljo v gozd, koder je kosil njegov brat.

Ko si je Anže nekoliko opomogel, vzame ga voznik v natočje, odveže vola ter gre dalje svojo pot. „Kadar naložim, pa te popeljem k nam“, reče mu voznik.

„Čegav si pa ti?“ popraša ga Anže.

„Jaz sem Liznikov iz Praproti.“

„Kaj pa porekó stariši, ker me ne bode domov?“ popraša Anže skrbneče.

„Nič ne skrbi. Še danes pridejo po-te.“

Anže obmolke, na srce mu spet leže kamen in vrhutega je tako slab, da bode težko brez bolezni.

Liznikova kmalu naložita voz, na sredi voza pustita kotlico in vanjo položita Anžeta. Vožnja je bila dolga in treslo se je, kakor bi vozil po samih kamnatih gručah, zakaj kolovozi po gozdih so silno hudi. Vendar je Anže nekoliko zadremal, dokler je šlo bolj po ravnem in mehkem. Zakaj žganje, kruh in voda ga je nekaj pokrepilo, mokro srajco na hrbtu pa sta mu njegova nova znanca posušila hitro na ognju, ki sta ga zakurila, in obenem Anžeta ogrela.

Ko je Liznikov dospel domov, naznanil je takoj Anžetovim sorodnikom v vasi, da so prišli ponj in naznanili Zlečenčevim v Korito, da je Anže pri njih.

Še tisti večer sta prišla Zlečenca oba z vozom po Anžeta, ki se je čez dan vsled gorke jedi, gorkote in miru že toliko opomogel, da ga je mati na vozu v naročju držeč še tisto noč spravila pod domačo streho.

V nekaj dneh je okreval. Vendar kazni ni bilo, ker se je sam dovolj kaznoval. Oče in mati pa sta ga dostikrat posvarila, češ, kam otrok zabrede, ako je trmast, neubogljiv in nepazljiv na očetove in materine besede.

Pri Zlečencu pa so odsihdob imeli tako skrbnega pastirja, da so ga drugi gospodarji kazali svojim pastirjem kot vzgled vreden posnemanja. Nesreča ga je izmodrila, ko ga ni mogla dobrohotna beseda.

P. B.—jec.

Ponesrečena polšja lov.

Da, pred petimi leti je bilo, ko sem šel prvič loviti polhe. Polšja lov! No, to ni karsibodi. Še zdaj se spominjam, s kakimi občutki sem bral prvič Jurčičev spis o polhih. Že takrat sem sklenil, da enkrat sam poskusim, kako se lovijo polhi. In ta prilika se mi je ponudila prav ondaj — pred petimi leti. Takrat sem bil v šesti šoli. Počitnice so bile prijetne. Kako tudi ne? Saj v dijaškem življenju so vendar-le najlepše počitnice. — A te počitnice so se nagibale skoro koncu. Tedaj se pa navadno začanja polšja lov. Bilo nas je več dijakov iz naše vasi. Moj brat je bil takrat drugo leto na Dunaju, kjer je študiral na višjih šolah.

„Ti, Resnikov Albin mi je pravil, da gredó danes zvečer na polhe“, me ogovori nekega dne brat

„Kdo pa gre?“ ga vprašam.

„I, kdo? Vsi študentje, kar je večjih. Zalarjev Andrej, Urarjev Stanko, Primožev Francelj in živinozdravnik. Povabil je tudi naju. Kaj praviš ti?“

„Nič ne bi bilo napačno, ko bi šla tudi midva. Samo ne vem, kaj bodo oče rekli? Onega dne sem jim nekaj omenil, da bi šel rad na polhe, pa veš, kaj so mi rekli: „Pameten bodi, pameten, ti ne veš, kaj je gora.“

„Eh, očeta bova že pregovorila, greva torej?“

„No, če je tebi prav, meni je tudi. Samo s seboj morava vzeti kaj. Veš, če homo celo noč v gori, bova lačna in pa zeblo bo naju. In pa obleči se morava dobro. Kam pa gremo pravzaprav na polhe?“

„No, to naj te ne skrbi! Resnikov Albin je rekel, da je že vse oskrbljeno. Z nami gre stari Jurko, izkušen polhar. On ima že tudi „škatlje“ pripravljene, ki jih bomo rabili. So že v gori, kamor jih je odnesel Jermanov lovec. Kar se tiče prigrizka, tudi ne skrbi. Vsak vzame nekaj s seboj: Resnikov Albin steklenico vina, živinozdravnik ravnotako, Urarjev Stanko slivovke, kruha in sira. Vsega bo dovolj. V gozdu napravimo velikanski ogenj in pekli bomo krompir, polhe, „štoko“ in bogve kaj še. Boš videl, kako bo prijetno. — No, zeblo naju pa tudi ne bo. Ti vzameš očetovo debelo suknjo, jaz pa njih havelok. Oblečeva staro obleko, natakneva kake stare klofete pa sva prava pravcata polharja.“

Brat je odšel na vas, jaz sem ostal v sobi. Torej danes je tisti dan, ko gremo na polhe. Začel sem napravljati obleko, kakor mi je naročil brat.

„I, kaj pa iščeš?“ me vpraša sestra.

„Staro obleko.“

„Kam pa boš? Morda greš na goro?“

„Da, v goro, v goro. Na polhe gremo.“

„Beži, beži. In France?“

„Tudi.“

„Misliš, da vaju bodo oče pustili? Le pameten bodi!“

„Zakaj naju pa ne bi pustili?“

„No, boš videl; jaz vem, da vama ne bodo dovolili.“

Oče so bili na dvorišču.

„Poglejte, oče“, pravi sestra, „kaj se menita, da gresta polhe loviti.“

„Greva, jih greva!“ se oglasi jaz.

„Ej, saj ne gresta, ne“ Tega pa ne, da bi se mi vidva vlačila po grmovju — pa po noči. Tega ne trpim“, oglasé se oče.

Z vso odločnostjo so govorili. Nisem si skoraj upal ugovarjati. Izgubil sem bil že vse upanje, da bi nama dovolili. Vendar sem rekel:

„Oh, oče, saj boste dovolili, kajne, da boste?“

„Ne, ne bom dovolil. Jaz vem, kaj je gora in kaj je mrzla noč. — Kje je pa France? On vendar ni tako neumen?“

„K Resnikovemu Albinu je šel, da se zmeni, kdaj da gremo.“

Uvidel sem, da se ne dá z očetom dosti govoriti. Šel sem toraj na vas popolnoma prepričan, da ne bom šel loviti polhov. Iskal sem brata. Pri Urarju sem ga dobil. Povedal sem mu mnenje očetovo.

„Že vse je pripravljeno, pa da bi oče ne dovolili? To pa res ni nič“, se je jezil.

Šla sva domov. Oče so ravno nekaj pospravljali.

„France, prav, da si prišel; Anton hoče iti na vsak način na polhe“, se oglasé.

„Saj bom šel tudi jaz“, pojasni brat hladnokrvno.

„Kaj, tudi ti si tako neumen? Škoda, da si že toliko star, pa ne misliš ped naprej.“

„Jaz ne vem, kaj pač vi vidite? Saj veste, da ne hodiva po slabih potih.“

„Nič vama ne pravim, ali ostanita doma, pa je. Meni nekaj pravi, da ne bo prav, če vaju pustim. Gora, pa še ponoči, ne, nikakor ne!“

„Ali, oče, saj bova kmalu prišla.“

„I, no, pa ju pustite, če bosta kmalu prišla“, je zaprosila sestra.

„Če že vsi tako silite, pa naj gresta. Toda povem vama, ne bode prav.“

Midva z bratom sva poskočila. Imela sva očetovo dovoljenje. Saj je bil pa tudi že zadnji čas, da so oče dovolili, kajti drugi polharji so že bili vsi napravljeni na pot. Oblekla sva torej staro obleko in hajdi na polhe!

(Konec prih.)

Zvezdica je zablestela ...

Zvezdica je zablestela
Vrh neba,
Dušica se je ločila
Od sveta.

Oh, kako plakali v noči
So za njo,
Ko od src ljubečih vzela
Je slovo!

Zvezdica je ugasnila
Sred zvezdā,
Dušica se je smejala
Sred nebā.

Cvetko Slavin.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pogovorov.

30. Plevel se puli, kadar poganja.

Ubogí kmetič mora premagati premnogo sovražnikov, predno more veselo spraviti pridelke v varne shrambe. In nadležni plevel ni najkrotkejši med njimi. Plevel je bolj divja rastlina, ki že na navadni zemlji hitro raste, kaj še le na dobro pognojeni! Zato se kaj rado zgodi, da plevel kmašu preraste žito in prepreči povoljno žetev. Kmetu torej ne preostaja nič drugega, kakor da njivo opleve, t. j. poruje iz nje plevel. In naš pogovor pristavi glavno pravilo temu nujnemu opraviilu, da se mora izvršiti pravočasno: „Plevel se puli, kadar poganja“, torej zgodaj. Nastalo bi več neprilík, ko bi se zanemarjalo to pravilo: plevel bi se težje ruval, ko bi se mu utrdile in razrastle korenine, morda bi se še popolnoma ne dal odpraviti; plevel bi povžil najboljšo hrano iz tal, da bi žito ne moglo rasti; a tudi prostor bi mu kratil, da bi se ne moglo razprostitirati; zanemarjeni plevel čestokrat pokvari vso njivo.

Ker se tudi človeško srce rado primerja njivi ter čednosti v njem dobremu žitu, pregrehe in strasti pa plevelu, nas torej priganja omenjeni pogovor, da zgodaj premagujemo strasti, kakor hitro se začno oglašati, in takoj odpravljajmo napake, kadar začutimo v vesti, da nam hočejo izpričiti dobro srce.

Naj navedem še mično dogodibico, ki nam tudi lepo pojasni pomen našega pogovora.

Častitljivi puščavnik sv. Makarij se je nekoč izprehajal z mladim človekom poleg cipresovega gozdiča. Mladenč vpraša svetnika: „Povej mi, oče, kako je moči najlažje iz srca poruvati huda nagnenja in želje?“ Modri mož svojemu učencu ne odgovori ničesar, marveč privede ga k čisto majhni cipresi in mu reče: „Izrui to-le iz tal!“ Mladenč z lahkoto izruje drevesce, kakor bi se igral. Potem mu blagi učitelj pokaže drugo, precej večjo cipreso ter mu reče: „Izrui še to-le!“ Pri tej se je moral pa že precej truditi in napenjati, predno jo je spravil iz zemlje. Slednjič mu pokaže Makarij še bolj odraslo cipreso in ponovi isto povelje. Toda zdaj se je učenec zastonj trudil, vlekel in vlekel, a zaman, drevo se ni dalo premakniti iz tal. Zato odneha in reče: „Nemogoče je, da bi izruval to drevo, se je že preveč ukoreninilo.“ Svetnik odvrne: „Glej, taka je tudi s hudimi nagnenji. Dokler so še majhna, jih je lahko odpraviti iz srca; kadar pa odrastejo, je treba večje moči, če se jih hočemo iznebiti, zakaj kakor drevesa, tako rastejo tudi huda nagnenja in dobijo toliko moč, da jih je mogoče ukrotiti le z največjim naporom.“

Dobro pazi, kdaj bi začel tudi v tvojem srcu poganjati škodljiv plevel; takoj se spomni pogovora: „Plevel se puli, kadar poganja“, in takoj ga korenito porui iz srca!

Vprašanja in odgovori.

9. Ali ptice selivke res vedó, zakaj se jim je v jeseni preseliti v gorkejšje kraje?

Tega ptice ne vedó, marveč priganja jih le živalski nagon (instinkt), da na jesen odrinejo v gorkejšje kraje. Tega se prepričamo pri onih pticah selivkah, ki so zaprte v kletki. Zakaj — ko bi res kaj vedele — bi lahko vedele, da bodo po zimi na gorkem in da bodo imele dobre in obilne hrane, kakor

po leti. In vendar so močno nemirne, ko pride čas selitve, ker jih sili nagon v tuje kraje.

Zastavica. (Homonim.)

(Pribehl Cid. Em. Nafr.)

Po vodah stoječih nahajam se često,
V gradivo za stropo me rabi zidar;
Pa tudi avstrijsko trgovsko sem mesto,
Pozdravlja iz dalje me srečni mornar.

(Rešitev in imena rešilcev prih.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.